

Valtionosuuspäätökset 2024 kunnan valtionosuudesta

Kunnanhallitus 15.01.2024 § 7

Valmistelija	Talouspäällikkö Ilpo Huurinainen ja kunnanjohtaja Henri Tanskanen
Asian tausta	Kunnanhallitukselle tuodaan tiedoksi valtioneuvoston päätös VN/35660/2023 kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta ja kotikuntakorvauksesta VN/35661/2023. Valtionosuus vuodelle 2024 on kotikuntakorvaus (-0,26 milj. euroa) mukaan laskien 1,86 milj. euroa. Ilman kotikuntakorvausta valtionosuus on 2,1 milj. euroa. Valtionosuus laskee edellisestä vuodesta n 1,1 miljoonalla eurolla. Valtionosuuksien vähentymiseen vaikuttaa merkittävästi toteutettu hyvinvointialueuudistus, kun kuntien valtionosuuksiin tehtiin lisävähennyksiä vuoden 2023 lopun siirtolaskelmissa.
Esittelijä	Kunnanjohtaja Tanskanen Henri
Päätösehdotus	Esitän kunnanhallitukselle, että se käy alustavan keskustelun siitä, tyytyykö kunta valtionosuuspäätöksiin.
Perustelut	Siun Soten toiminnan viimeiset vuodet ja niiden toteutuneet aiempaa huomattavasti suuremmat kustannukset rasittavat Pohjois-Karjalan kuntien valtionosuuksia, sillä toteutuneita Sote-kustannuksia käytetään laskelmien perusteena. Viimeisempien Siun Soten toimintavuosien aikana sekä hoitaja- ja lääkäripula Juuan kunnan osalta oli erittäin merkittävää vaikka samalla sosiaali- ja terveydenhuollon kustannukset kasvoivat. Palvelut ja palveluista maksetut korvaukset eivät olleet samassa mittakaavassa. Juuan kunta ei myöskään neljän muun Pohjois-Karjalan kunnan kanssa merkinnyt yhä toteuttumatonta palkkaharmonisaatiokustannusta tilinpäätökseensä vastuiksi. Valtiovarainministeriö ei ole käyttänyt kunnan tilinpäätöstä valtionosuuslaskelmien perusteena. Kunnalla on juridinen peruste olettaa, että valtiovarainministeriön päätös perustuu virheelliselle tiedolle toteutuneista sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksista Juuan kunnan osalta.
Sovellettavat säädökset	Kuntalain 39 §
Päätös	Kunnanhallitus päätti selvittää valtionosuuspäätösten perusteet tarkemmin ja tehdä tämän jälkeen mahdollisesti valtioosuuspäätöksistä oikaisuvaatimuksen.

Kunnanhallitus 11.03.2024 § 47
11/02.05.01.00/2024

Julkinen

Valmistelija Kunnanjohtaja Henri Tanskanen

Valtiovarainministeriö on 21.12.2023 päätöksillään VN/35660/2023 kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta ja kotikuntakorvauksesta VN/35661/2023 vahvistanut vuoden 2024 valtionosuudet.

Päätökset ovat toimitettu kunnanhallitukselle tiedoksi jo aiemmin. Kunnanhallitus on käynyt valtionosuuksiin liittyvää keskustelua 15.01.2024 (§ 7). Kunnanhallitus on ohjeistanut selvittämään valtionosuuspäätösten perusteet tarkemmin, sillä tehdyt valtionosuuspäätökset ovat merkittäviä ja ne vähentävät kunnille maksettavia valtionosuuksia vaarantaen kunnan kyvyn suoriutua lakisääteisistä tehtävistään. Valtionosuuksien vähentymiseen vaikuttaa merkittävästi etenkin toteutettu hyvinvointialueuudistus, sillä toteutuneita Sote-kustannuksia käytetään laskelmien perusteena.

Oletusarvoisesti toteutuneet sosiaali- ja terveydenhuollon kustannukset tarkastetaan kuntien tilinpäätöksistä. Valtiovarainministeriön tekemän Juuan kunnan valtionosuuspäätöksen kustannustiedoissa on tästä huolimatta huomioitu Siun Sote -kuntayhtymän vuoden 2022 tilinpäätös ja etenkin siihen kirjattu pakollinen varaus (koskien vuosien 2021 ja 2022 palkkaharmonisaation kustannuksia). Palkkaharmonisoinnin kokonaiskustannus koko maakunnan osalta on 23,7 milj. euroa sisältäen viivästyskorkoa 2,9 milj. euroa.

Useat tilintarkastajat ovat todenneet, etteivät pakollisen varauksen tunnusmerkit ole täyttyneet. Pakollinen varaus tehdään, jos niiden toteutumista on tilinpäätöstä laadittaessa pidettävä varmana tai todennäköisenä. Vastainen meno tai menetys kirjataan tuloslaskelmaan kuluksi ja taseen siirtovelkoihin, jos menon tai menetyksen täsmällinen määrä ja toteutumisajankohta tunnetaan. Muussa tapauksessa se merkitään pakolliseksi varaukseksi. (Kirjanpitolain 5 luvun 14 §).

Palkkaharmonisaatiosta ei ajankohtana 31.12.2022 ollut mitään sopimusta tai lakiin taikka tuomioistuimen päätökseen perustuvaa velvoitetta, jonka pohjalta voitaisiin esittää, että Siun Soten taseeseen olisi muodostunut erääntynyt saatava ja että jäsenkunnat olisivat siitä vastuussa. Menon täsmällinen määrä ja toteutumisajankohta eivät ole olleet tiedossa.

Lisäksi kuntien rahoittama kuntayhtymän omaisuus on siirtynyt Pohjois-Karjalan hyvinvointialueelle 1.1.2023 alkaen voimaantulon 20 §:n 1 momentissa säädetyllä tavalla. Kuntien omaisuuteen ovat lukeutuneet mm. sellaiset rakennukset ja osakkeet, jotka eivät suoraan ole sosiaali- ja terveydenhuollon käytössä (Vuokra-asunnot, pysäköintitalot, tytäryhtiöt jne.) Palkkaharmonisaation osalta voimaantulolaissa ei ole erillistä säännöstä, eikä varoilla, veloilla ja sitoumuksilla ole suhteessa toisiinsa erilaista asemaa. Kyseessä ei siten ole taseeseen kertynyt alijäämä, joka tulisi kattaa.

Valtiovarainministeriön tekemä peruspalvelujen vuoden 2024 valtionosuutta koskeva päätös on virheellinen. Valtionosuuksien pohjana on käytetty Siun Soten ilmoittamia arvioon perustuvia tietoja, vaikka tähän ei ole ollut perusteltua syytä. Ministeriö on viitannut valtioneuvoston asetukseen asiaa ratkaistaessa, vaikka valtioneuvoston asetus (1393/2022, 7 § muutettu VNA 29.6.2023/885) on oikeuslähdeopillisesti alemmassa asemassa kuin voimaantulon 20 §:n 1 momentin säännös.

Kunnanjohtaja on viestinyt Pohjois-Karjalan kuntajohtajille vuoden 2023 aikana ja talvella 2024, ettei Juuan kunta tule hyväksymään

valtionosuuslaskelmien perusteita ilman painavaa ja lain mukaista syytä. Asiaa on käsitelty myös kuntien taloustyöryhmässä. Useat Pohjois-Karjalan kunnat ovat ilmoittaneet hakevansa muutosta valtionosuuspäätöksiin. Näihin kuntiin on osoitettu hyvinvointialueen toimesta tätä koskevia laskuja, joista on asianmukaisesti reklamoitu.

Samaa asiakokonaisuutta on myös selvitetty Päijät-Hämeen maakunnassa. Muun muassa Lahden kaupunki on ilmoittanut hakevansa oikaisua valtionosuuspäätöksiin. On oletettavaa, että Päijät-Hämeessä kunnat laajalti tulevat hakemaan oikaisua asiaa koskien.

Muutoksenhakua koskeva asia on ratkaistava ilman aiheetonta viivytystä, sillä mikäli muutoksenhaku aika umpeutuu, valtionosuuspäätös saa lainvoiman. Juuan kunnan ei kuitenkaan tarvitse hallintolain 50 §:n mukaisesti korjata omia aiemmin tehtyjä ratkaisuja, sillä se ei ole aiemmin ilmoittanut valtiovarainministeriölle aikomustaan tyytyä päätökseen.

Asian tärkeyden takia Pohjois-Karjalassa viiden kunnan välillä on sovittu asian selvittämisestä käyttäen selvitystyössä lainopillista neuvontaa. Vaikka selvitys on yhä kesken, alustava selvitys osoittaa muutoksenhauille olevan vahvat perusteet. Selvitys valmistuu ennen muutoksenhakuajan loppumista ja sitä on tarkoitus käyttää muutoksenhaun pohjana.

Lainvoimainen päätös olla hakematta muutosta ja virheellinen valtionosuuslaskelma tuottaa kunnalle useiden satojen tuhansien eurojen vahingon vuodessa, ellei asiaa oikaista. Mikäli asia ei muutu muutoksenhaussa, on kunta kuitenkin pyrkinyt valvomaan etujaan ja selvittämään asiaa.

Kunnanjohtajana tuon virkavastuuni nojalla esiin sen, että kunnanhallituksen lakisääteisenä tehtävänä on valvoa kunnan etua (kuntalain 39 §:n 1 momentin 3 kohta). Myös kunnanjohtajan velvollisuus on samansisältöinen Juuan kunnan hallintosäännön 5 luvun 7 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaan.

Nyt tehty valtionosuuspäätös on kunnan taloudellisten etujen vastainen ja kunnan on valvottava etuaan.

Esittelijä	Hallintojohtaja Jäppinen Aki
Päätösehdotus	Esitän kunnanhallitukselle, että Juuan kunta päättää hakea oikaisua valtiovarainministeriön peruspalvelujen valtionosuutta ja veroperustemuutoksista johtuvien verotulomenetysten korvauksesta koskevaan päätökseen. Kunnanjohtaja tai talouspäällikkö ovat oikeutettuja valmistelemaan ja käynnistämään muutoksenhaun.
Perustelut	Valtionosuuspäätös on kunnan edun vastainen.
Sovellettavat säädökset	Edellä mainitut.
Päätös	Hyväksyttiin.